

Vrije kleuterschool

De Toverdoos

De Schatkist

Vrije basisschool

Actieplan

ongewenst gedrag

Inhoud

1. Inleiding.....	3
2. Wat is ongepast gedrag?.....	3
3. Preventie.....	7
4. Opsporen van een (pest)probleem.....	10
5. Aanpak van een (pest)probleem.....	11
6. Samenwerking met het CLB	12
BIJLAGE 1: WETBOEK VAN SCHATKIDS.....	13
BIJLAGE 2: ONZE KLAS, ONS TEAM	21
BIJLAGE 3: FASEN VAN GROEPSVORMING (Inspiratie).....	22
BIJLAGE 4: SCREENING WELBEVINDEN/SOCIOGRAM.....	24
BIJLAGE 5: MELDINGSFORMULIER.....	26
BIJLAGE 6: DENKKAART	27
BIJLAGE 7: BEGELEIDINGSPLAN	30
BIJLAGE 8: NO-BLAME	31

1. Inleiding

We streven ernaar om alle kinderen op onze school zo goed mogelijk te ondersteunen. Als school trachten we enerzijds een pedagogisch klimaat te creëren waar kinderen zich veilig en geaccepteerd voelen en anderzijds waar teamleden, ouders en kinderen respectvol met elkaar omgaan. We willen als school een veilige plaats zijn. Op onze school is geen plaats voor agressie, geweld, discriminatie, intimidatie, vandalisme of diefstal.

2. Wat is ongepast gedrag?

Verskillende vormen van ongepast gedrag kunnen voorkomen. Hieronder geven we een overzicht en definiëren we de begrippen.

- Agressie en geweld:
 - Pesten
 - Psychisch of fysiek lastigvallen
 - Bedreigen of aanvallen van anderen

- Vandalisme:
 - Met opzet andermans bezittingen vernielen, beschadigen of onbruikbaar maken

- Diefstal:
 - Heimelijk wegnemen van andermans bezittingen
 - Andermans bezittingen onrechtmatig toe-eigenen

- Discriminatie:
 - Uitspraken doen over, handelingen verrichten of beslissingen nemen over personen die beledigend zijn voor personen vanwege ras, godsdienst, geslacht, beperking, levensovertuiging, leeftijd en/of seksuele geaardheid

- Intimidatie:
Ongewenste (seksuele) toenadering in de vorm van verzoeken om:
 - (seksuele) gunsten
 - Verbaal gedrag
 - Non-verbaal gedrag
 - Fysiek gedrag

Grensoverschrijdend of ongepast gedrag kan sterk variëren: van een ruzietje op de speelplaats tot het stelen van andermans spullen, van het eten van snoep tot het pesten van klasgenoten. We delen grensoverschrijdend of ongepast gedrag in vijf verschillende categorieën in. We zullen deze hieronder bespreken en duiden. Bij elke categorie proberen we het negatieve gedrag om te buigen naar positief gedrag. De aanpak bij elke categorie is sterk kindgebonden en van voorval tot voorval afhankelijk. We streven naar een handelingsgerichte aanpak.

- **Categorie 1: incidentele overtredingen**

Incidenteel grensoverschrijdend gedrag, herhaaldelijk maar niet (doel)bewust grensoverschrijdend gedrag, ongehoorzaamheid en/of niet opvolgen van afspraken, onbeleefdheid t.o.v. leerkracht of andere volwassenen, onzorgvuldig omgaan met materiaal, schelden of vloeken, stiekem gedrag, ...

De klasleerkracht neemt pedagogische maatregelen.

- **Categorie 2: aaneenschakeling van incidentele overtredingen of groter grensoverschrijdend gedrag**

Herhaaldelijk overtreden van categorie 1 of moedwillig schade toebrengen aan materiaal, incidenteel pest- of treitergedrag, brutaliteit t.o.v. leerkracht of andere volwassenen, schelden of vloeken, liegen, oneerlijk zijn, ...

Acties:

- Registratie in Questi
- Ouders op de hoogte brengen (telefonisch of schriftelijk)
- Gesprek met de leerling waarin we ter ondersteuning een “denkkaart” hanteren.
- Eventueel bespreken tijdens een MDO

- **Categorie 3: voortdurende incidentele overtredingen als onder categorie 1 of 2 of ernstiger grensoverschrijdend gedrag**

Voortdurende van overtredingen uit categorie 1 en 2, discriminatie, fysiek geweld t.o.v. leerkracht of andere volwassene, buitenproportioneel fysiek geweld t.o.v. andere kinderen, intimidatie of bedreiging van andere kinderen, stelen, ...

Acties:

- Registratie in Questi
- Ouders op de hoogte brengen tijdens een gesprek met zorgcoördinator en/of directie
- Gesprek met leerlingen waarin de “denkkaart” gebruikt wordt en ook een “begeleidingsplan” wordt opgemaakt.
- Bespreken tijdens een MDO
- Preventieve schorsing: de leerling brengt een dagdeel door in een ander lokaal bij een andere leerkracht.

- **Categorie 4: structureel grensoverschrijdend gedrag**

Voortdurende van overtredingen uit categorie 1, 2 of 3.

Acties:

- Registratie in Questi
- Overleg met leerling, zorgcoördinator en directie
- Gesprek met ouders, zorgcoördinator en directie (aanzet om actie te ondernemen; bv. contact opnemen met externe hulpverleners, aangeven dat de draagkracht van de school overschreden wordt)
- Tijdens een MDO leerling aanmelden voor ambulante begeleiding ; bv. voor time-out-projecten
- Tijdelijke schorsing: zie procedure schoolreglement (cfr. Blz 21 van ons schoolreglement).

- **Categorie 5: structureel grensoverschrijdend gedrag waar door de school geen of onvoldoende invloed (meer) op uitgeoefend kan worden om gedragsverandering te bewerkstelligen (draagkracht is overschreden)**

De grens van de school is bereikt. De uitsluitingsprocedure wordt gestart. Gesprek met de ouders wordt gevoerd met directie. Overleg over overbruggingsmaatregelen zoals uit de klas verwijderen, overplaatsen naar een andere klas, time-out-projecten, enz. (cfr. Blz 21 van ons schoolreglement).

We stellen deze categorieën nog even schematisch voor:

Zorgfase	Categorie	Verplichte acties	Mogelijke acties
0	1 – incidenteel	Geen	Gesprek met de leerling Hulpacties Ouders informeren
1	2 – aaneenschakeling	Registratie in Questi Ouders informeren Gesprek met de leerling	MDO: aanpak klas en school Denkkaart
2	3 – voortdurend	MDO met ouders	Denkkaart en Begeleidingsplan Preventieve schorsing
2	4 – structureel	MDO met ouders Denkkaart en/of begeleidingsplan Preventieve schorsing Tuchtdossier	Tijdelijke uitsluiting
3	5 – draagkracht	Uitsluiting	

Hoe onze school met tuchtmaatregelen omgaat is vastgelegd in het schoolreglement. Vooraleer we overgaan tot het nemen van een tuchtmaatregel, moeten we rekening houden met voorgeschreven procedures.

Mogelijkheden:

- Preventieve schorsing:
 - Maximum ... opeenvolgende dagen
 - Informeren van de ouders, geen tuchtdossier, geen beroep mogelijk
 - Opvang op school
- Tijdelijke uitsluiting:
 - Maximum 15 opeenvolgende dagen
 - Volgen procedure, tuchtdossier, mogelijkheid tot beroep
 - Opvang op school, tenzij niet mogelijk
- Definitieve uitsluiting:
 - Volgen procedure, tuchtdossier, mogelijkheid tot beroep
 - Opvang op school tot 1 maand na bekendmaking

3. Preventie

Op onze school willen we in eerste instantie preventief te werk gaan om (pest)problemen te voorkomen. Daarom werken wij als school aan een positief klas- en schoolklimaat. Dit doen we op volgende manieren of kan je zo op onze school terugvinden:

- We zijn een “kinderrechtenschool” en werken hierrond. We hebben de kinderrechten dan ook opgenomen in ons “Wetboek van Schatkids”¹
- Wij werken als school handelingsgericht
- We hebben aandacht voor de zwakkeren in onze maatschappij door ons project welzijnszorg “Robby”
- Wij zijn een sterk team en houden van open communicatie
- Wij hebben een pluimendoos, dikkeduimendoos, complimentenbox, ... in elke klas
- Wij gaan positief om met kinderen
- Wij houden kindgesprekken
- Wij bieden hulp bij ruzies om, indien nodig, samen met de kinderen te zoeken naar een oplossing voor het probleem
- Wij houden herstelgesprekken en -opdrachten
- Wij werken aan sociale vaardigheden m.b.v.:
 - Gevoelensdoos
 - Huis vol gevoelens
 - Axenroos-werking
 - “onze klas, ons team”²
- Wij houden jaarlijks onze “vriendschapsweek” in De Schatkist (tijdens de “week tegen pesten”)
 - Tijdens deze “vriendschapsweek” kiezen we kleur tegen pesten en dragen we elke dag een andere kleur
 - We bekijken samen een film en houden hierover een kringgesprek
 - We maken vriendschapsbandjes voor klasgenoten
 - We houden een vriendschapsoptocht (carnavalstoet)
 - We geven informatie over onze vriendschapsweek via de “vriendschapskrant”
 - Wij hangen de banner met manifest op: “Wij zijn een vriende(n)lijke school! “Wij zijn vrienden hier, dat geeft veel plezier!” Iedereen ondertekent deze banner op onze vriendenmuur (rode muur aan de eerste kleuterklas)
 - Wij willen het taboe rond “klikken” doorbreken met de slogan “Spreeken is goud, zwijgen is fout!”
 - We doen de “move tegen pesten”
 - Bij toetsen stellen we eerst gemakkelijkere vragen en nadien de moeilijkeren.
 - Rapportcommentaren worden steeds positief verwoord. Is er een werkpunt dan wordt die meegegeven volgens de sandwich methode: Zoals de naam ‘sandwich’ al doet vermoeden, verpak je de negatieve boodschap tussen twee positieve boodschappen:
 - Een sneetje positieve feedback
 - Een laagje negatieve of kritische feedback er bovenop
 - En je dekt af met nog een sneetje positieve feedback.

¹ Zie bijlage 1

² Zie bijlage 2

- Tijdens MDO worden steeds eerst de positieve eigenschappen van het kind benoemd en nadien de werkpunten indien nodig.
- Ook in De Toverdoos houden we een “vriendschapsweek” (tijdens de “week tegen pesten”)
 - We hangen de banner met “Wij zijn vrienden hier, dat geeft veel plezier” op. Iedereen ondertekent deze banner.
 - In de klas komt tijdens de “vriendschapsweek” het thema “doos vol gevoelens” aan bod.
 - We bekijken samen een film en houden hierover een kringgesprek
 - We maken vriendschapsbandjes voor klasgenoten
 - We houden een vriendschapsoptocht (carnavalstoet)
 - We geven informatie over onze vriendschapsweek via de “vriendschapskrant”
 - We maken een planningsbord op de speelplaats ter ondersteuning van het spel
 - We doen de “move tegen pesten”
- We hebben een uitgedachte speelplaatswerking:
 - Kleuterschool: speelplaatsmaterialen
 - Lagere school: speelplaatskoffers
- We hebben aandacht voor een positief klasklimaat a.d.h.v. de methode WAWW (Werken Aan Wat Werkt).
 - Op klasniveau³:
 - We hebben aandacht voor de verschillende fasen van groepsvorming
 - We stellen klasregels op.
 - We maken werk van kennismakingsactiviteiten.
 - We maken tijd voor groepswerken.
 - 's Morgens en op vrijdagavond zijn er onthaalmomenten.
 - Op schoolniveau:
 - De leerlingen van het zesde leerjaar krijgen het peter- en meterschap over een leerling van het eerste leerjaar.
 - De leerlingen van het zesde leerjaar helpen kleuters tijdens de speeltijd op de kleuterspeelplaats.
 - De leerlingen van de lagere school en de kleuterschool hebben een stukje gemeenschappelijke speelplaats met o.a. volgende afspraken:
 - Grenzen respecteren
 - Kleuters op de grond laten staan
 - De oudsten hebben een grote verantwoordelijkheid en krijgen de kans om met de kleuters te spelen. Als een kleuter ‘stop’ zegt, wordt dat van een eerste keer gerespecteerd
 - Wieltjes (op wieltjesdag) en ook anders speelgoed blijven buiten deze zone

³ Zie bijlage 3

- Geen eten geven aan de kleuters

De oudsten zorgen voor de jongsten waarbij de oudsten de grootste verantwoordelijkheid hebben

- Oudste kleuters helpen de jongste kleuters.
- We houden een gezamenlijke maandafsluiter/maandopener op het podium en vieren dan de jarigen van de maand.
- We hebben een verjaardagsbord.
- We organiseren klasdoorbrekende activiteiten.
- Vliegerklas
- Vieringen op het einde van elke trimester.
- Openluchtklassen in het vijfde en zesde leerjaar.
- Elke vrijdagmiddag houden de leerlingen van het zesde leerjaar schoolradio.

4. Opsporen van een (pest)probleem

We nemen als school al heel wat preventieve maatregelen om (pest)problemen te voorkomen. Daarnaast stellen we ons ook open om mogelijke (pest)problemen tijdig te detecteren. Dit gebeurt op volgende manieren:

- Screening welbevinden⁴:

Op onze school vindt er in oktober en februari een screening op vlak van welbevinden en betrokkenheid plaats. Elke leerling vult dan persoonlijk een blad in waarop kan gemeld worden hoe hij/zij zich voelt in de klas. De leerlingen krijgen ook de kans te melden of andere kinderen uit de klas gepest worden. De zorgcoördinator maakt een klasoverzicht van deze screening en bezorgt dit overzicht samen met de individuele bladen opnieuw aan de klasleerkracht.

- Kindcontacten

Indien nodig vindt er na de screening in oktober een individueel kindcontact plaats. De andere kindcontacten worden georganiseerd bij elk rapport, op het moment dat er een zorgleerkracht in de klas is. Op deze contacten kunnen ook pestproblemen opgespoord en besproken worden.

Belangrijke opmerkingen uit deze kindcontacten worden genoteerd en doorgegeven aan de zorgcoördinator. Deze verwerkt de opmerkingen in het leerlingendossier en gaat mee op zoek naar een mogelijke oplossing.

- Melden

Uiteraard kunnen leerlingen, ouders, grootouders, enz. (pest)problemen ook melden. Dit kan op verschillende manieren:

- Rechtstreeks aan de juf of meester, zorgleerkracht, zorgcoördinator of directie
- Per telefoon (016 69 93 33)
- Per mail aan de leerkracht (e-mailadressen zie infoboekje)
 - Per mail aan de zorgcoördinator: zorg@deschatkist.be
 - Per mail aan de directie: deschatkist@telenet.be
- Aan de zorgklas hangt een brievenbus waarin de kinderen een melding van een (pest)probleem kunnen maken. De zorgcoördinator gaat aan het begin van elk schooljaar langs in alle klassen om de kinderen attent te maken op dit meldpunt. Na een melding onderneemt de zorgcoördinator de nodige stappen.

⁴ Zie bijlage 4

5. Aanpak van een (pest)probleem

Wanneer we als school een (pest)probleem vaststellen of wanneer ons een (pest)probleem gemeld wordt, nemen we dit steeds ter harte. Elke situatie is anders. Elk kind is anders. Iedereen heeft andere noden. We proberen als school een goede inschatting van het (pest)probleem te maken en onze aanpak hierop af te stemmen. Volgende stappen kunnen we mogelijks ondernemen.

- Meldingsformulier⁵:
Nadat een (pest)probleem gemeld wordt, vullen we steeds een “meldingsformulier” in samen met de persoon die de melding maakt. Dit formulier wordt zo snel mogelijk doorgegeven aan de zorgcoördinator zodat er op basis van dit formulier een gesprek gepland kan worden.
De zorgcoördinator bewaart alle meldingsformulieren zorgvuldig.
- Gesprek met het (gepeste) kind:
Vervolgens volgt er zo snel mogelijk een gesprek met het (gepeste) kind (tenzij dit reeds gebeurde tijdens het invullen van het meldingsformulier). Ook de ouders van het (gepeste) kind worden op de hoogte gebracht indien het kind dit wenst. Wanneer het kind dit niet wenst, nemen we geen contact op met de ouders.
- Mogelijkheid tot observatie:
Om een zicht te krijgen op de situatie kan het soms nodig zijn om het (pest-probleem enige tijd te observeren. Opgelet, dit mag niet te lang duren en is niet altijd noodzakelijk.
- Interventie:
Er zijn verschillende interventies mogelijk:
 - Denkkaart⁶:
De zorgcoördinator of leerkracht overloopt samen met het kind de verschillende stappen op de denkkaart. Het kind krijgt de tijd om even tot rust te komen en de kaart in te vullen.
 - Begeleidingsplan⁷:
De zorgcoördinator vult samen met de leerling en/of de ouders het document in. Alle betrokkenen ondertekenen.
 - Opstart no-blame⁸:
De zorgcoördinator organiseert een no-blamegesprek. Deze aanpak werkt groepsdynamisch en tracht via de invloed van de groepsleden het pestprobleem op te lossen. De pester(s), de meelopers en een aantal neutrale medeleerlingen gaan op zoek naar positieve voorstellen. Zo kunnen zij het slechte gevoel van het slachtoffer wegnemen of verminderen. De aanpak heeft niet tot doel de feiten in vraag te stellen of de pester te beschuldigen of te straffen.

⁵Zie bijlage 5

⁶ Zie bijlage 6

⁷ Zie bijlage 7

⁸ Zie bijlage 8

- Opvolging:
Het (pest)probleem wordt verder opgevolgd door de zorgcoördinator en de leerkracht.
Dit kan gebeuren op volgende manieren:
 - De leerling kort aanspreken op de speelplaats
 - Een individueel gesprek met de leerlingen
 - Kindcontacten
 - Oudercontacten

Bij de overgangsbespreking wordt het (pest)probleem van het voorbije schooljaar ook aangehaald en besproken met de nieuwe klasleerkracht. Hij/zij kan het (pest)probleem dan mee opvolgen tijdens het nieuwe schooljaar. Het is echter niet de bedoeling om een (pest)probleem te blijven melden.

6. Samenwerking met het CLB

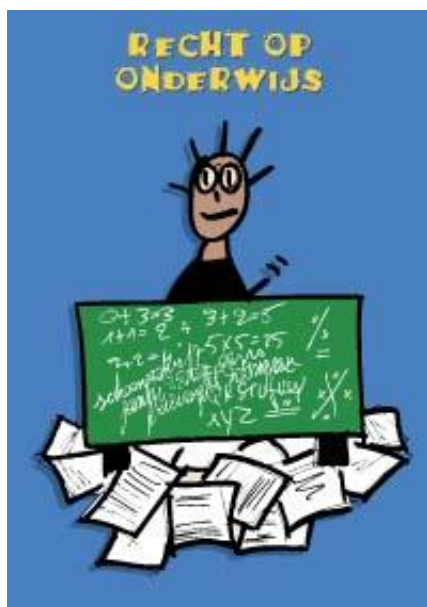
Indien een (pest)probleem niet opgelost geraakt, kan het CLB ingeschakeld worden en mee zoeken naar mogelijke oplossingen.

Wij werken nauw samen met CLB Het Kompas uit Heist op den Berg. Onze contactpersoon is Miek Michiels.

miek.michiels@clbkompas.be

015 24 81 10

Wetboek van Schatkids

Vrije kleuterschool

De Toverdoos

De Schatkist

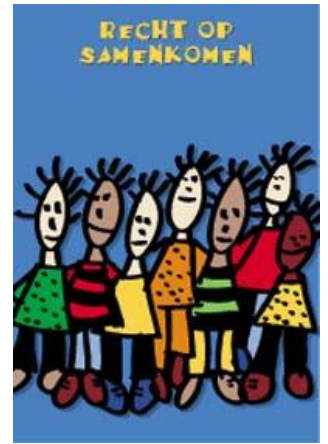
Vrije basisschool

Als je aardig kan zijn
Dan is dat reuzefijn
Alsof een kleurig lint
mij aan jou verbindt
maar als je scheldt
dan ben je geen held
en liggen we overhoop
in een dikke knoop
die je maar ontwart
met een excuus
vanuit je hart

Als we van onze school
een fijne school willen maken
waar verdraagzaamheid en respect
belangrijk zijn,
is het nodig dat er
regels en afspraken zijn.
Wij willen jou met dit
Wetboek helpen mee te
werken aan een school
waar iedereen zich goed voelt
waar jij naast plichten ook 'RECHTEN' hebt!

Dagindeling :

De school is open :

- * op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag.
van 8u30 tot 15u45
De poort is gesloten tussen 12u00 en 12u50.
- * op woensdag
van 8u30 tot 12u15.

De lessen beginnen :

- * elke morgen om 8.45u.
- * elke middag om 13u10 (behalve op woensdag)

De lessen eindigen :

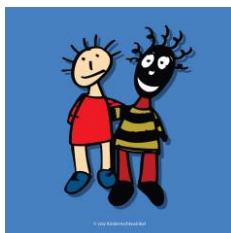
- * elke middag om 12u00
- * elke avond om 15u30 (behalve op woensdag)

Er is pauze :

- * in de voormiddag van 10.25u tot 10.40u.
- * 's middags van 12.00u tot 13.10u.
- * in de namiddag van 14.25u tot 14.40u.

Wij respecteren deze schooluren
en zijn steeds tijdig op school.

Ik en mijn houding

***" Als ik in de spiegel kijk en lach,
dan lacht de spiegel terug ! "***

- Ik ben vriendelijk en beleefd tegen iedereen en overal
- Ik ben eerlijk, ik weet dat liegen niet past.
- Ik houd me aan de klasafspraken.
- Als ik me niet aan al deze afspraken kan houden, praat ik erover met mijn leerkracht, zorgcoördinator, directeur, ...

Ik op de speelplaats

***" Fijn spelen is een recht voor ieder kind en onze
Schatkidsspeelplaats is er voor iedereen! "***

- Ik houd rekening met het speelplaatsweekrooster.
- Als het regent, speel ik op de afgesproken plaats.
- Voetballen doe ik enkel op het voetbalveld
- Ik ga tijdens de speeltijd steeds naar het toilet, maar het toilet is geen speelplaats
- Ik blijf tijdens de pauze uit de klas.
- Ik speel op een fijne manier met iedereen en sluit niemand uit.
- Als de bel gaat, ga ik vlug naar de rij. Bij de tweede bel sta ik netjes in de rij en zwijg ik.
- Ik ga rustig in de klas binnen.
- Bij conflicten trek ik mijn plan: dat wil zeggen dat ik het eerst zelf probeer op te lossen. Als dat niet lukt, vraag ik hulp aan een vriend. Pas als dat ook niet lukt vraag ik de hulp van een leerkracht.

Ik en het milieu

" Een beter milieu begint bij mezelf ! "

Ik doe mee met de projecten om het milieu op onze school te verbeteren :

- Project : Afval
 - Ik gooi het afval in de vuilbak.
 - Ik sorteer zoals het hoort, ik sorteer in de juiste afvalbak.
 - Ik breng een brooddoos mee om afval te beperken.
- Project : Natuur op school
 - Ik draag mee zorg voor het groen op de speelplaats en in mijn klas.
- Project: Energie
 - Ik doe het licht uit als ik als laatste het lokaal verlaat.
 - Ik sluit als het koud is steeds de deur.

Ik en veiligheid

'In Schatjesland staat veiligheid bovenaan.'

- Ik zorg mee voor de veiligheid van anderen en mezelf.
- Ik volg de verkeersregels naar school en naar huis toe.
- Ik stap van de fiets bij het binnen-en buitenrijden van de school.
- Ik houd rekening met de pictogrammen op de speelplaats rond veiligheid.
- Bij brandalarm laat ik al mijn materiaal liggen en volg ik de instructies van de leerkracht.
- Bij een ongeval verwittig ik direct de leerkrachten en volg hun aanwijzingen.

Ik en het materiaal

" Zorg dragen voor materiaal ... ook jouw zaak ! "

- Ik draag zorg voor mijn materiaal, het materiaal van anderen en van de school.
- Ik schrijf netjes en verzorg mijn taken.
- Ik vul elke dag mijn agenda in en laat deze ondertekenen door mijn ouders.
- Ik laat waardevolle zaken thuis.
- Ik kijk mijn boekentas na en controleer brooddoos, turnzak, zwemzak.
- Alle gebruikte of geleende materialen geef ik terug of leg ze op de juiste plaats.
- **GOED OM TE WETEN:** Als ik materiaal van de school opzettelijk beschadig, krijg ik een onkostennota-

Wat als ik de afspraken niet naleef ?

- Ik krijg een mondelinge opmerking.
- Ik krijg een schriftelijke nota in mijn agenda en mijn ouders en/of opvoeders ondertekenen.
- Ik word naar de directeur gestuurd.

Blijf je afspraken niet naleven, zal de directeur of de zorgcoördinator met je bekijken hoe we je kunnen helpen. Wij geloven dat ook jij afspraken kan naleven!

Wat als ik denk dat de leerkracht zich vergist ?

- Ik vraag beleefd aan de leerkracht of het mogelijk is dat hij/zij zich vergist heeft. Ik bespreek het voorval met de leerkracht.
- Indien je niet tot een oplossing komt, vraag je de directeur om raad. De directeur zal na een gesprek met jou en de leerkracht een besluit nemen.

Ik ga akkoord met de inhoud van het wetboek en ik houd me aan de afspraken.

Handtekening,

Leerling

Leerkracht

Directeur

Ons Schatjesland-volkslied

Refrein :

Een eigen school
Een school voor iedereen
En alle kinderen bij elkaar
Ja, zo is er maar één!
Het is een plek voor jou en mij
Voor jou en mij,
jaja, dat maakt ons blij
oohooh...
(2X)

Strofe 1 :

Ik kan niet zeggen dat ik iets tekort kom
geen idee geen benul wat het nut van pesten is.
Als ik geen zin heb om te spelen
dan loop ik even naar een bank voor een beetje korte rust.
Als ik vandaag geen zin heb om te leren
zorgt de leerkracht dat het toch leuk werken is
En als de kleuren van de klassen me plezieren
dan weet ik dat ik volgend jaar het zeker en vast mis.

Strofe 2 :

Ik kan niet zeggen dat ik iets tekort kom
Geen idee geen benul wat gebrek aan vrienden is.
Vandaag doe ik mijn best
om weer iets bij te leren
Vanaf nu is er geen enkele les die ik mis.
De juffen en de meesters zijn nog allemaal
in leven dankzij hen heb ik een fijne dag gehad.
En voor jij en ik hier in 't zesde gaan afstuderen
gaan we met z'n allen met de bus tien keer op pad.

Bridge :

Ja alles alles kan ons dolgelukkig maken
een zingende juf en de meester die fluit.
Ja alles, alles kan ons dolgelukkig maken
een feest in de klas, een vers stukje fruit.

BIJLAGE 2: ONZE KLAS, ONS TEAM

Samen bouwen aan een positieve groep

Zowel scholen, leerkrachten als ouders streven naar een warm en sterk schoolklimaat. Ze willen van de school een plek maken waar het kind zich goed kan voelen, waar het zichzelf kan zijn en vertrouwen kan hebben in zichzelf, zijn klasgenoten en de begeleiders. Pesterijen horen niet thuis in zo'n schoolklimaat: ze verzieken de klassfeer waardoor kinderen zich niet veilig kunnen voelen op school en hun zelfvertrouwen kunnen verliezen.

Het lessenpakket 'Onze klas, ons team' is **een totaalaanpak met concrete materialen** voor leerkrachten om een positieve groepsvorming te stimuleren. Op basis van ervaringen en kennis die de kinderen opdoen in de klas, verwerven ze gaandeweg **inzichten, vaardigheden en een juiste attitude**n aanzien van zichzelf en de klasgroep.

Per leerjaar bestaat het pakket uit 9 thema's die doelgericht uitgewerkt zijn op maat van die specifieke doelgroep. Op basis van deze thema's wordt het hele schooljaar door gewerkt aan:

- samenwerken, respect tonen voor elkaar, afspraken maken, vertrouwen in de groep;
- gevoelens;
- groepsdynamiek;
- leren omgaan met verschillen;
- effectief communiceren;
- herkennen van pesten;
- signaleren en bespreekbaar maken van pesten;
- verwerven van inzicht in de rol van de groep bij het in stand houden van pesten en andere groepsproblemen;
- oplossen van conflicten en peestsituaties (als groep en individueel).

Hoe werk je ermee?

Dit lessenpakket kan **flexibel** ingezet worden en op die manier naadloos aansluiten aan bij de eigenheid van de klasgroep en de bestaande methodieken op school. De lessen zijn gekoppeld aan de **eindtermen** van het lager onderwijs. Het integrale pakket sluit aan bij de resultaten van recent wetenschappelijk onderzoek dat de rol van de groep bij het voorkomen en stoppen van pesten benadrukt.

Doelstelling

Met 'Onze klas, ons team' worden kinderen **sociaal competente personen** die op een effectieve manier kunnen **reageren op groepsproblemen en/of pesten** en die hun verantwoordelijkheid in de groep kunnen opnemen. Kiko en Flo, de sfeermaatjes van de klas, bewijzen het: door de sociale vaardigheden te versterken en een positieve, veilige leeromgeving te creëren, kan elke school een fijne plek worden.

(bron: uitgeverij Abimo)

BIJLAGE 3: FASEN VAN GROEPSVORMING (Inspiratie)

Fase 1: forming

- introductiedag/ -week
- kringgesprekken: voorstellen (naam, adres, hobby's, muziek, lievelingseten, ...)
- inrichting van klaslokaal bespreken; wat staat waar en waarom?
- Speurtocht door de school (L1)
- Verjaardagskalender maken
- Paspoort van jezelf maken
- Babyfoto's raden
- Portrettekenen
- Elkaar een brief schrijven/voor elkaar een tekening maken, voorwerpen meenemen, laten raden van wie het is of erover laten vertellen
- Ik ga op reis en neem mee (namen noemen)
- Niet jezelf voorstellen, maar een groepsgenoot
- Filmpje van de klas maken en uploaden
- Brandoefening

Fase 2: norming

- Leerlingen laten nadenken over gedragsverwachtingen die passen bij de regels van de school (ze gaan een klasdeal aan)
- Gedragsverwachtingen oefenen op verschillende locaties in de school
- Actieplan van de school bespreken
- Klassikaal een sociaal probleem voorleggen; groep naar een oplossing laten zoeken
- Stelling verdedigen waarmee je het niet eens bent
- Praten over straf en beloning
- Lessen over normen en waarden aanbieden

Fase 3: storming

- Anti-pestproject voortzetten
- Opdrachten met wisselend leiderschap
- Complimenten geven en ontvangen
- Praten over hoe emoties gedrag beïnvloeden
- Evalueren van een groepsactiviteit: hoe ging het, wat ging goed, wat minder goed, hoe anders,... ?
- Praten over begrip respect
- Leerlingen leren reflecteren over eigen handelen
- Leren omgaan met winst en verlies
- Leerlingen een conflict zelf laten oplossen en vragen hoe het is verlopen
- Leren hoe je effectief problemen oplost (onderhandelen als proactieve strategie)

Fase 4: performing

- Werken aan projecten
- Sport- en speldag met veel activiteiten organiseren
- Acties voor het goede doel organiseren
- Optreden/show in klas- of schoolverband
- Excursies maken
- Kennismaken met andere culturen, presentatie maken van eigen of andermans cultuur
- Fotocollage van je positieve groep maken

Fase 5: adjourning

- Jaarboek maken
- Bijzonderheden laten opschrijven van de schooltijd en elkaar en dit voor iedereen bundelen
- Fotomuur van lln die afscheid nemen
- Lln schrijven een brief aan zichzelf (Hoe hebben ze dit schooljaar beleefd? Wat is het doel voor komend jaar?)
- Lln schrijven een brief met tips en trucs voor de groep lln die na de zomervakantie de klas betreedt (Hoe overleef ik L...)
- Kies een maatschappelijk doel en ga daaraan werken (doe iets goeds voor je dorp, land, wereld)
- Kennismakingsbezoek nieuwe klas

BIJLAGE 4: SCREENING WELBEVINDEN/SOCIOGRAM

Naam:

Klas:

Wie wil je graag op je feestje?

-
-

Wie wil je niet graag op je feestje?

-
-

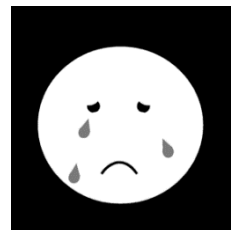
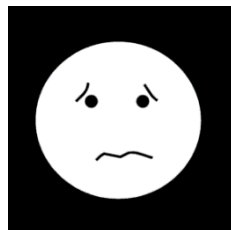
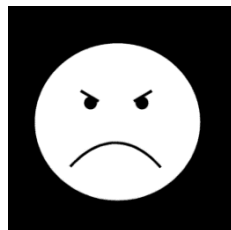
Met wie werk je graag in de klas?

-
-

Met wie werk je niet graag in de klas?

-
-

Hoe voel jij je in de klas?

Word jij gepest?

- Nee
- Ja → door wie?

Worden er kinderen in je klas gepest?

- Nee
- Ja → wie wordt gepest?
- wie is de pester?

BIJLAGE 5: MELDINGSFORMULIER

Meldingsformulier

Ingevuld door:

.....

Datum: / /

Wie wordt gepest:

Wie/Hoe werd het gemeld:

Wie is/zijn de pester(s):

.....

Korte beschrijving van het pestgedrag:

.....

.....

Hoe wordt het probleem aangepakt:

.....

.....

Wie/Hoe volgt het probleem op:

.....

.....

Denkkaart 1

We lossen een probleem op.

Waar is het probleem begonnen?

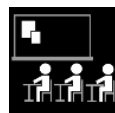
Op de speelplaats.

In de refter.

In de gang.

In de klas.

In de rij.

...

Wat is er gebeurd?

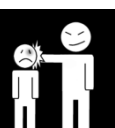
Er was teveel lawaai.

Iemand heeft me geschopt.

Iemand zei lelijke dingen.

Iemand heeft me geslagen.

Iemand raakte me aan en ik vond dat niet fijn.

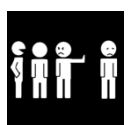
Iemand speelde vals.

Iemand maakte iets stuk.

Iemand pakte iets af.

Ik mocht niet mee spelen.

...

Iemand lachte me uit.

Hoe voelde ik me?

boos

verdrietig

bang

...

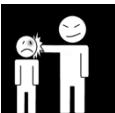
Wat heb IK gedaan?

Ik heb geroepen.

Ik heb iets lelijks gezegd.

Ik heb geslagen.

Ik heb geschopt.

Ik ben weggelopen.

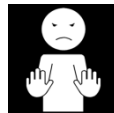
Ik heb niet geluisterd naar de leerkracht.

Ik ben weg gegaan.

Ik heb stop gezegd.

Ik ben naar de stopplek gegaan.

Ik heb hulp gevraagd aan de leerkracht.

Ik heb geluisterd naar de leerkracht.

...

Was dit goed van mij?

Ja

Neen

Wat had ik wel kunnen doen?

.....
.....
.....

bronnen : <http://sclera.be/nl/vzw/home>

Denkkaart 2

naam:.....

klas:.....

datum:.....

Wanneer is het voorval gebeurd?

<ul style="list-style-type: none">☐ maandag☐ dinsdag☐ woensdag☐ donderdag☐ vrijdag	<ul style="list-style-type: none">☐ 's ochtends voor de klas begint☐ Speeltijd om 10:20 uur☐ Middagspeeltijd☐ Speeltijd om 14:35☐ na de les ('s avonds)☐
--	---

Wie was erbij?

-
-
-
-
-

Wat deed ik juist verkeerd?

- Ik ben weggelopen
- Ik heb.....geroepen
- Ik heb gehuild
- Ik heb geduwd – gelagen – geschopt (omcirkel wet past)
- Ik heb iets stukgemaakt, nl.....
- Ik heb iets gezegd, nl.....
- Ik heb iets anders gedaan, nl.....

Hoe kan ik het goedmaken?

- Ik bied mijn excuses aan
- Ik maak een extra taak
- Ik herstel de schade
-

BIJLAGE 7: BEGELEIDINGSPLAN

Begeleidingsplan om
aan te zetten zijn/haar gedrag te veranderen zodat het aangepast is aan de regels op
onze school

Gemaakte afspraken:

- Ik ben beleefd.
- Ik doe wat de juffen en meesters van me vragen.
- Als een ander kind vraagt om ergens mee op te houden, dan doe ik dat.
- Als ik me niet aan de regels houd, dan kan de juf of meester me in een andere klas zetten met mijn schoolwerk.

Datum:

Leerling	
Leerkrachten	
Zorgcoördinator	
Ouders	
Directeur	;

NO-BLAME-AANPAK

1. Uitgangspunten

Vooraleer we het zevenstappenplan van de No Blame-aanpak toelichten, staan we even stil bij de uitgangspunten waarop de aanpak gebaseerd is. Op die manier maak je kennis met de visie achter de No Blame-aanpak.

PESTEN IS 'NORMAAL'

Pesterijen kan je nooit goedpraten, je kan ze hoogstens begrijpen. Hoe ongewenst het ook is, we moeten onder ogen zien dat pesten altijd deel zal uitmaken van het (school)leven.

Wij gaan ervan uit dat het ons niet verder helpt als we pesten zien als 'abnormaal' of 'door en door slecht'. De pester moet de kans krijgen te erkennen dat er een probleem is, hij moet hulp krijgen om te beseffen welke pijn en ellende hij teweegbrengt en hij moet ervaren dat elk initiatief om zich anders te gedragen wordt geapprecieerd. Dit kan je enkel bereiken als je de pester op basis van vertrouwen benadert.

PESTEN IS EEN GROEPSPROBLEEM

Heel soms werkt een pester alleen, maar meestal is er sprake van een groepje pesters, helpers en toeschouwers. Dit maakt dat pesten een groepsgebeuren is waarbij de groep een grote verantwoordelijkheid draagt. Het is de groep die het pesten ondersteunt en toestaat. Het is ook de groep die de macht heeft het pesten te melden en te veroordelen. Als een pester geen steun meer krijgt van de groep zal zijn gedrag minder interessant worden, hij zal er geen voordeel meer mee behalen. Vanuit deze vaststelling kiezen wij ervoor de groep in te schakelen in het zoeken naar een oplossing voor een pestprobleem. Niet de leerkracht, maar de groep wordt uitgedaagd het probleem op te lossen, zij het wel met de nodige ondersteuning.

DE NO BLAME-AANPAK STEUNT OP HET VERGROTEN VAN EMPATHIE

Zoals reeds eerder gesteld, hebben pesters het moeilijk om zich in te leven in de gevoelens van anderen. Ze beseffen vaak niet wat de gevolgen van hun gedrag zijn voor de slachtoffers en zijn vaak geschokt wanneer ze ermee worden geconfronteerd. Het is dan ook belangrijk van in de kleuterklas preventief aandacht te besteden aan het begrijpen van de eigen gevoelens en die van anderen. De groepsaanpak die wij aanreiken, biedt het voordeel dat empathische reacties van kinderen meestal stimulerend werken voor anderen.

DE GEVOELENS EN NIET DE FEITEN STAAN CENTRAAL

Door de nadruk op het slechte gevoel van het slachtoffer en niet op de feiten te leggen, voelen de pesters en de groep zich minder terechtgewezen en is de kans groter dat hun empathie wordt aangewakkerd. Over feiten kan je discussiëren, gevoelens die heb je.

DE KLEMTUON LIGT OP HET PROBLEEMOPLOSSENDE KARAKTER

Wanneer je kinderen actief bij de aanpak betreft, ontstaat er een sfeer die veel positiever is dan bij bestraffende methodes. Niemand wordt boos, niemand hoeft bang te zijn. Niet het negatieve gedrag maar wel de zoektocht naar een oplossing staat centraal. Zodra kinderen zelf met voorstellen komen, kan je daar positief op reageren. Elke kleine stap vooruit is een goede stap. Kinderen zullen meestal trots zijn op wat ze als individu en als groep hebben bereikt.

2. Het zevenstappenplan

STAP 1: een gesprek met het slachtoffer(S)

Tijdens dit gesprek probeer je de negatieve gevoelens van S centraal te stellen. Wat is de impact en het gevolg van het pesten tot nu toe? Hoe gaat S om met de ellende? Ging ze reeds zelf op zoek naar oplossingen? Bij wie vindt S steun?

Het is niet de bedoeling bewijsmateriaal te verzamelen. Wanneer S toch over feiten vertelt — en dat is onvermijdelijk — luister je, maar probeer dit steeds te kaderen in termen van het gevoel en het effect dat deze feiten teweegbrachten.

Een tweede doel van dit gesprek is S duidelijk maken wat de No Blame-aanpak juist inhoudt en hoe en wanneer zij daarbij wordt betrokken. Het is belangrijk dat S je vertrouwt en dat ze haar toestemming geeft voor de manier waarop je het probleem wil aanpakken. Soms leeft de angst dat het nog erger zal worden. Maar door heel duidelijk te stellen dat niemand zal worden gestraft of in de problemen komt, lukt het meestal het slachtoffer te overtuigen de kans aan te grijpen in de hoop dat het pesten stopt.

Op basis van dit gesprek tracht je samen met S de groep te bepalen die in stap 2 wordt uitgenodigd voor een gesprek. Deze groep bestaat uit de pester(s), meelopers en enkele neutrale leerlingen. Hierbij kies je best voor leerlingen waarmee het slachtoffer bevriend is of zou willen zijn of leerlingen die door het slachtoffer als sympathiek of vriendelijk worden beschouwd. Zelf kan je aangeven welke leerlingen volgens jou eerder empathisch en behulpzaam van aard en communicatief sterk zijn. Je gaat de kracht van de groepsleden gebruiken om het best mogelijke resultaat te bereiken.

S zelf maakt geen deel uit van de groep omdat dit te confronterend kan zijn. Als S de pesters zou beschuldigen, lokt zij op dat moment misschien ontkenning of rechtvaardiging uit en dat is niet de bedoeling.

Aan het einde van dit gesprek vraag je S of ze - als ze daar zin in heeft - iets wil tekenen of schrijven waarmee ze uitdrukt hoe ze zich voelt. Het is de bedoeling dat je dit werkje meeneemt naar de eerste bijeenkomst van de groep.

Je gaat ook na of er tijdens het gesprek dingen aan bod kwamen die vertrouwelijk blijven en dus niet in de grote groep worden verteld. Om dit voor S duidelijk te maken vat je haar verhaal samen zoals je dat later in de groep ook zal doen. Daarna vraag je S of dit verhaal ok is voor haar. Op die manier voelt ze dat ze jou kan vertrouwen.

STAP 2: Organiseer een eerste bijeenkomst

Indien mogelijk organiseer je de eerste bijeenkomst met de groep op dezelfde dag waarop je het gesprek met S had.

Je meldt de kinderen (6 tot 8 kinderen), dat je ze op een bepaald moment verwacht voor een gesprek over een probleem dat je niet kan oplossen zonder hun hulp. Je vertelt er niet bij dat het gesprek over S zal gaan. Om niet te veel angst of speculaties te veroorzaken laat je niet te veel tijd tussen de uitnodiging en het eigenlijke gesprek. Je kan de kinderen ook vragen onmiddellijk met je mee te komen.

Voorzie voor dit gesprek een gezellige warme ruimte, waar de kinderen rustig en open kunnen praten. Kies daarom geen ruimte die door de kinderen met straf wordt geassocieerd.

STAP 3: Leg het probleem uit

Bij de aanvang van dit gesprek vertel je de groep dat je een probleem hebt omdat S zich erg ongelukkig voelt en dat je je daarover ernstig zorgen maakt. Om het slechte gevoel van S duidelijk te maken lees je de tekst voor die zij heeft geschreven. Je praat op geen enkel moment over de details van de gebeurtenissen en je beschuldigt niemand.

STAP 4: Deel de verantwoordelijkheid

Als je het verhaal van S hebt verteld, zou het kunnen dat sommige kinderen er teneergeslagen of ongemakkelijk bijzitten. Het zou kunnen dat ze schrikken, dat ze niet wisten dat S er zo slecht aan toe is en dat ze zich daarom schuldig voelen. Het kan ook zijn dat ze ongerust zijn over mogelijke straffen en zich willen verdedigen.

Dit is het moment waarop je de stemming uitdrukkelijk kan wijzigen door te vertellen dat

- niemand in de problemen zit of zal worden gestraft;
- de groep is samengeroepen om te helpen het probleem op te lossen;
- er een gedeelde verantwoordelijkheid is om S te helpen zodat zij zich opnieuw veilig en gelukkig kan voelen binnen de groep.

Je vertelt de kinderen dat je op hen rekt en hen vertrouwt als groep. Op die manier wordt de macht verschoven van de pester(s) naar de groep als geheel.

STAP 5: Vraag naar ideeën van elk groepslid

Geef de kinderen de tijd om even na te denken en eventueel te reageren op wat ze tot nu toe hoorden en vraag hun daarna om elk voor zich een voorstel te bedenken dat een stapje in de richting van een oplossing kan betekenen.

Het zou kunnen dat bepaalde kinderen toch verdedigende elementen aanhalen of stellen dat S het pesten op één of andere manier uitlokt. Probeer naar deze argumenten te luisteren en eventueel mee te nemen naar een volgend gesprek met S, maar stel duidelijk dat niets het pestgedrag kan goedpraten. Verwijs telkens opnieuw naar het probleem m.n. het slechte gevoel van S.

De kinderen formuleren hun voorstel in de ik-vorm. Ze kunnen zich dus niet verstoppen achter algemene uitspraken als 'We zullen haar met rust laten'. Als begeleider moet je trachten dit zo veel mogelijk aan de groep over te laten. Je moedigt ze aan haalbare voorstellen te formuleren, maar je dwingt geen beloftes af. Het gebruik van de ik-vorm door de leerlingen staat tegenover de gebruikelijke jij-boodschappen die je als begeleider meestal gebruikt bij ongewenst gedrag (je mag dat niet doen, je moet dat doen, je doet het niet goed, het is jouw schuld, enz...) Als leerlingen het gebruik van de ik-taal niet gewoon zijn, zal je waarschijnlijk af en toe moeten bijsturen. Als iemand iets formuleert als 'misschien kunnen we...' dan vraag je om het zinnetje anders te formuleren en met 'ik' te beginnen.

Mogelijke voorstellen kunnen zijn:

Ik wil haar wel eens uitnodigen om bij mij te komen spelen

Als ik zie dat iemand S pest, zal ik zeggen dat dat niet fijn is

Ik zal een brief naar S schrijven, want vorig jaar voelde ik mij ook niet goed

Ik wil bij de volgende wissel van plaats wel naast haar zitten in de klas

Ik zal S niet meer uitlachen omwille van haar kleren

Ik zal haar zeggen dat ik haar wil helpen met rekenen, als zij het vraagt

Je toont de kinderen best dat je elk voorstel, hoe klein ook, apprecieert. Zelfs een voorstel als 'ik zal niets doen' is beter dan het pestgedrag dat

voorafging.

STAP 6: Laat het aan de groep over

Als de kinderen hun voorstellen formuleerden, bedank je hen en herhaal je dat je de verantwoordelijkheid bij de groep legt en dat je hen daarin vertrouwt. Je maakt geen schriftelijk verslag van de voorstellen, er staat geen stok achter de deur, maar je hoopt op een positieve evolutie.

Je vertelt de kinderen wel dat je na een week opnieuw een gesprek zal hebben met S en met elk van hen afzonderlijk om te horen hoe het loopt en dat je steeds bereikbaar bent voor een gesprek.

STAP 7: een gesprek met elk afzonderlijk

Ongeveer een week later spreek je nogmaals met de groepsleden en met S.

Vraag de verschillende groepsleden in hoeverre zij hun voorstellen uitvoerden en hoe zij zich daarbij voelen. Eventueel motiveer je hen om een nieuw voorstel te bedenken. Door afzonderlijk met de groepsleden te spreken, kunnen zij zich niet achter elkaar verstoppen. Op die manier heerst er geen competitieve sfeer. Het speelt geen rol of iedereen zijn voornemen heeft uitgevoerd, zolang de pesterijen maar gestopt zijn. Het is niet de bedoeling om van S - op een kunstmatige manier - de meest populaire leerling te maken, zolang ze zich maar veilig en gelukkig voelt.

Je vertelt ook dat je de situatie blijft opvolgen door af en toe navraag te doen bij S en bij de anderen. En je meldt dat je, wanneer de situatie opnieuw zou verergeren, een tweede groepsbijeenkomst zal organiseren.

Vraag S hoe zij zich de voorbije week voelde, of ze veranderingen opmerkte in het gedrag van andere kinderen en hoe zij daarmee omging. Daarbij vraag je ook naar haar verwachtingen voor de toekomst.

Het zou kunnen dat S niet veel toenadering van de anderen voelde, maar dat het pesten toch stopte. En dat is reeds een hele stap vooruit. De kans is groot dat ze nog erg bang en onzeker is, daarom verzeker je haar dat je de situatie blijft opvolgen.

Wanneer een nieuwe groepsbijeenkomst nodig blijkt, kan je samen met S kiezen voor een andere samenstelling.

3. Kritische vragen en bedenkingen

DIT WORDT VOORGESTELD ALS EEN WONDERMETHODE; WAT ZIJN DE KANSEN OP SUCCES?

Leerkrachten die voor het eerst iets over de No Blame-aanpak horen, geloven soms niet dat deze 'zachte' aanpak werkt. Dit ongelooft heeft vooral te maken met het onbekende. Als je enkel ervaring hebt met een harde aanpak van pestproblemen klinkt de omschrijving 'pesten oplossen zonder te straffen' wel erg ongelooftwaardig. Niettemin blijkt dat veel leerkrachten hun sceptische houding bijsturen als ze de methode zelf uitproberen of als ze zien dat andere leerkrachten ze met succes toepassen.

Zowel uit binnen- als buitenland krijgen wij enkel hoopgevende resultaten. Meestal stopte het pesten na één of meer groepsbijeenkomsten, heel soms bleef de situatie ongewijzigd, maar nog nooit hoorden wij dat het pesten erger werd of dat pesters wraak namen omwille van de No Blameaanpak.

Wij besluiten hieruit niet dat de No Blameaanpak een wondermiddel is, maar wel dat ze gestoeld is op de juiste ingrediënten m.n. de kracht van de groep, het doorbreken van macht, empathie, verantwoordelijkheid en het niet bestraffen.

Let wel: de methode werkt enkel als het effectief om een pestprobleem gaat! Bij ruzie, vechtpartijen en ander storend gedrag kan je niet spreken van één slachtoffer dat gedurende een lange periode het doelwit is. In dat geval zullen andere methoden eerder op hun plaats zijn.

JE KAN PESTEN TOCH NIET ONDER JE OGEN LATEN GEBEUREN ZONDER TE STRAFFEN (REAGEREN)?

Wanneer je als leerkracht getuige bent van pestgedrag moet je uiteraard onmiddellijk reageren. Anders geef je aan dat je het gedrag goedkeurt. De reactie mag echter niet tegenstrijdig zijn met de No Blameaanpak die je later wil opstarten. Dit wil zeggen dat je de pester aanspreekt op zijn gedrag; je maakt hem duidelijk dat je zijn gedrag niet aanvaardt en dat je verwacht dat het zich niet meer herhaalt (ook al weet je dat de kans groot is dat dit wel gebeurt). Indien mogelijk geef je de pester een herstelstraf. Bv. Als je ziet dat een kind de schooltas van een klasgenoot wegschopt, vraag je de tas weer op zijn plaats te zetten; wanneer er schade is aan de tas vraag je de ouders deze te vergoeden.

Om te vermijden dat leerlingen je als 'soft' beschouwen en denken dat ze bij jou de grenzen mogen overtreden, start je, als je zeker bent dat het over pesten gaat, best zo snel mogelijk met de No Blame-aanpak. Zo maak je duidelijk dat je wel degelijk iets doet om pestproblemen op te lossen.

HET IS TOCH BELANGRIJK DE FEITEN TE KENNEN?

Als je weet dat de ernst van de feiten niet altijd in verhouding staat met het effect op het slachtoffer, heeft het kennen van de ware toedracht weinig belang. Bovendien is het vaak moeilijk of onmogelijk om alle details van de feiten te weten te komen. Wanneer je vijf kinderen vraagt hun beeld van de bepaalde feiten neer te schrijven, krijg je waarschijnlijk vijf verschillende verhalen.

Je kan een slachtoffer over feiten laten vertellen, maar naar de groep toe zijn feiten nooit het onderwerp van het gesprek. Op die manier vermijd je doelloze 'welles-nietes' discussies.

ZIJN PROBLEMEN OP LANGE TERMIJN OPGELOST?

In principe is de No Blame-aanpak een kortetermijnaanpak. Dit wil zeggen dat je het probleem binnen een korte tijd wil oplossen. Je wil dat het pesten zo snel mogelijk stopt.

Maar je mag de lange termijn uiteraard niet over het hoofd zien. Enerzijds blijf je de situatie opvolgen en blijf je aanspreekbaar voor de kinderen. Anderzijds kan het zijn dat door het toepassen van de No Blameaanpak duidelijk wordt dat het slachtoffer of de pester extra ondersteuning nodig hebben. Deze ondersteuning zal trouwens vlotter verlopen als het acute pestprobleem eerst is gestopt. Op die manier creëert de No Blame-aanpak ruimte voor begeleiding op lange termijn.

DE OUDERS WILLEN EEN HARDE AANPAK

Als iemand meer lijdt dan het slachtoffer zelf zijn het de ouders wel. Vanuit onmacht stellen zij zich wel eens kwaad, beschuldigend en op wraak belust op. Dit gevoel kan nog worden versterkt als ouders het gevoel hebben dat de school hun klachten niet ernstig neemt of dat hun kind wordt beschuldigd. Uitspraken als 'Och, zo erg is het allemaal niet' of 'uw kind moet zich leren verdedigen' vallen meestal niet in goede aarde. Soms gaan ouders zo ver dat ze het recht in eigen handen nemen door de pester of zijn ouders zelf te benaderen. Dit heeft echter nog nooit tot een oplossing geleid, integendeel.

Geef ouders daarom de ruimte hun gevoelens te uiten en luister naar hen zonder vooroordelen, ontkenning of weerstand. Meestal wordt dan snel duidelijk dat iedereen gewoon wil dat het pesten stopt. Dat is de eerste prioriteit. Met dit doel voor ogen zijn bijna alle ouders bereid de No Blame-aanpak een kans te geven.

Het is aangewezen ouders bij het begin van het schooljaar te vertellen dat bij pestsituaties de No Blame-aanpak wordt toegepast. Je kan de ouders uitnodigen contact op te nemen met de school wanneer ze zich om één of andere reden zorgen maken over hun kind, met de stellige belofte dat ze zullen worden gehoord.

DE LEERLINGEN ZIJN EEN HARDE AANPAK GEWOON

Wanneer de No Blame-aanpak voor het eerst wordt toegepast bij kinderen die een autoritaire en bestraffende aanpak gewoon zijn, kan argwaan ontstaan. Zij hebben vaak het gevoel dat er wel één of andere stok achter de deur staat.

Door de No Blame-aanpak telkens opnieuw aan te wenden zal het langzaam maar zeker duidelijk worden dat de school een andere weg wil bewandelen in het omgaan met pestproblemen en zal het vertrouwen bij de kinderen groeien.

WAT KAN JE DOEN ALS HET SLACHTOFFER NIET WIL DAT JE DE NO BLAME-AANPAK TOEPAST?

Om het vertrouwen niet te schenden kan je niet met de No Blame-aanpak starten zolang het slachtoffer dat niet wil. Wat je wel kan doen is regelmatig opnieuw met het slachtoffer praten om te horen hoe de situatie evolueert. Telkens weer kan je proberen de vertrouwensrelatie te versterken opdat het kind je zijn steun geeft om het stappenplan uit te proberen.

KAN JE STEEDS DEZELFDE KINDEREN IN HET GROEPJE VRAGEN?

Wanneer je de No Blame-aanpak regelmatig en misschien overlappend in tijd toegepast, moet je voldoende rekening houden met de draagkracht van de kinderen. Het zou kunnen dat de meest empathische kinderen steeds tot het groepje behoren en zich op het eerste gezicht goed voelen in de 'zorgende' rol. Niettemin moet zo een kind ruimte en tijd krijgen om de problemen zelf een plaatsje te geven en te verwerken. Daarnaast moet het zelf nog voldoende tijd hebben om onbezorgd te spelen.

WAT MOET JE DOEN ALS EEN KIND VAN DE GROEP METEEN DE PESTERS AANDUIDT EN BESCHULDIGT?

Uit vrees voor straf of om aan te tonen dat zij er niets mee te maken hebben, zullen sommige kinderen een beschuldigende vinger naar anderen uitsteken. In dit geval luister je, maar stuur je zo snel mogelijk bij door te herhalen dat het niet de bedoeling is om iemand te beschuldigen en dat niemand van de groep zal worden gestraft of in de problemen komt. Het doel van de bijeenkomst is ervoor te zorgen dat het slachtoffer zich beter voelt.

Je kan er ook bij vertellen dat iedereen voor zichzelf wel weet in hoeverre hij mee verantwoordelijk is voor het slechte gevoel van het slachtoffer.

WAT MOET JE DOEN ALS DE KINDEREN VAN DE GROEP VINDEN DAT HET SLACHTOFFER HET PESTEN UITLOKT?

Ook in dit geval kan je luisteren en stellen dat je zal kijken in hoeverre je met die informatie iets kan doen naar het slachtoffer toe. Anderzijds is het belangrijk de groep te doen inzien dat geen enkel feit iemand 'carte blanche' kan geven om een ander kwaad te doen.

WAT ALS PESTERS GEEN VOORSTELLEN DOEN?

Wie voor het eerst met de No Blame-aanpak aan de slag gaat, vreest meestal dat de groep en meerbepaald de pesters helemaal geen voorstellen zullen doen. Uit reacties die wij reeds van heel wat begeleiders kregen, blijkt dat dit zelden gebeurt. De kracht van de groep (positieve groepsdruk) lijkt meestal sterker dan je vooraf verwacht, zeker in het basisonderwijs. Dit wil niet zeggen dat alle kinderen hun voorstellen ook effectief uitvoeren, maar zolang het pesten stopt, hoef je je daarover niet te veel zorgen te maken. In de opvolggesprekken die voorzien zijn in stap 7 kan je dit dan verder bespreken. Op dat moment kan je vragen wat maakt dat ze hun voorstellen niet hebben uitgevoerd. Maar ook hier wordt niemand beschuldigd of gestraft. Voor sommige kinderen is het veranderen van hun gedrag een enorm grote stap.

WAT ALS KINDEREN 'NEGATIEVE' VOORSTELLEN DOEN?

Het zou kunnen dat bepaalde kinderen voorstellen doen als 'ik zal het slachtoffer eens goed zeggen wat ik van hem denk, dan kan hij veranderen' of 'ik zal haar voorstellen om mooie kleren te kopen, dan mag ze weer bij de groep'. Deze voorstellen tonen een gebrek aan bereidheid om mee te zoeken naar positieve oplossingen. Je kan hierop best reageren door de vraag te stellen 'Hoe denk jij dat het slachtoffer zich dan zou voelen?' Als het kind aanvaardt dat de gevolgen toch niet echt positief zijn, kan het nadenken over een nieuw voorstel.

WAT KAN IK ALS BEGELEIDER DOEN, ALS IK ZELF MET NEGATIEVE GEVOELEN NAAR DE PESTER(S) KIJK?

Het is uiteraard de bedoeling dat leerkrachten alle kinderen op dezelfde manier begeleiden, maar iedereen weet dat dit niet altijd lukt. Op basis van je persoonlijkheid, je eigen waarden en normen en de ervaringen met de kinderen kan de band met elk van hen anders zijn.

Wanneer je 'boze' gevoelens hebt ten aanzien van de pester(s) is het niet evident om de No Blame-aanpak toe te passen. Het is belangrijk voor jezelf uit te maken in hoeverre je erin zal slagen je eigen gevoelens even opzij te schuiven. Als dat niet lukt, is de kans groot dat de kinderen dit aanvoelen en zich niet voldoende veilig voelen. Wanneer je denkt dat het niet verstandig is om de No Blame-begeleiding zelf op te nemen, kan iemand anders van het team dit misschien van je overnemen. Je kan er ook voor kiezen de groeps gesprekken telkens met twee personen te begeleiden. In dit geval is één van beiden gespreksleider en de andere observator.

WAT ALS HET PESTEN NA VERLOOP VAN TIJD WEER DE KOP OPSTEKT?

In principe kan je de No Blame-aanpak telkens opnieuw herhalen, eventueel met een nieuw samengesteld groepje. Wanneer je op basis van bepaalde oorzaken of kenmerken van het pestprobleem besluit dat de No Blame-aanpak niet langer aangewezen is, kan je kiezen voor doorverwijzing naar specifieke begeleiding voor de pester of het slachtoffer.

4. De rol en de kracht van de leerkracht (begeleider)

OPEN HOUDING

Door een rustige, open houding aan te nemen, creëer je non-verbaal warmte en geborgenheid waaruit een gesprek kan ontstaan.

ACTIEF LUISTEREN

Wanneer je actief luistert, ben je enkel bezig met datgene wat de ander je vertelt en dat toon je zowel verbaal als non-verbaal. Voldoende tijd en ruimte voorzien, terugkoppelen zonder te interpreteren, checken of je waarneming klopt, de ander aanmoedigen en stilte toelaten zijn enkele kenmerken van actief luisteren.

Voorbeeld

'Ik hoor dat je vaak nare dromen hebt. Wil je daarover graag nog iets meer vertellen of niet?'

VERTROUWEN GEVEN EN WEKKEN EN DE ANDER GERUSTSTELLEN

Om de No Blame-aanpak toe te passen is het vertrouwen tussen jezelf en het slachtoffer heel belangrijk. Maar — zoals eerder beschreven — dit is niet vanzelfsprekend, omdat de meeste slachtoffers erg bang zijn. Tijdens het eerste gesprek zal je dan ook op zoek moeten gaan naar geruststellende en overtuigende woorden.

Voorbeeld

'Ik weet bijna zeker dat het beter zal gaan als ik met de groep heb gepraat en ik beloof dat ik de situatie van dichtbij in de gaten zal houden. Je bent bovendien altijd welkom voor een babbel.'

NIET OORDELEND COMMUNICEREN

Een van de belangrijkste kenmerken van de No Blame-aanpak is het feit dat je niemand veroordeelt of straft. Dit tijdens het groepsgesprek duidelijk maken en volhouden is een hele uitdaging.

Voorbeeld:

'Ik hoor dat je het moeilijk hebt om S te ondersteunen. Ik neem je dat niet kwalijk.'

EEN GESPREK 'AFBLOKKEN'

Zoals eerder beschreven is de kans groot dat bepaalde kinderen een beschuldigende vinger naar elkaar uitsteken of in discussie willen gaan over bepaalde feiten. Op dat moment is het aangewezen het gesprek rustig af te blokken.

Voorbeeld

'Het is voor mij niet belangrijk te weten wie S gisteren al dan niet heeft uitgelachen. Het is wel belangrijk dat S zich opnieuw beter kan voelen in de groep en daarvoor richt ik mij tot jullie.'

AANMOEDIGEN

Wanneer je de groepsleden vraagt voorstellen te formuleren zal je hen moeten aanmoedigen. Dit kan door duidelijk te maken dat je hun een zekere verantwoordelijkheid geeft en dat je gelooft in hun kracht als groep.

Voorbeeld

'Ik weet zeker dat jullie er samen kunnen voor zorgen dat S zich beter voelt in jullie groep. Daarom vraag ik dat elk van jullie even nadenkt over een persoonlijk voorstel.'

ERKENNEND REAGEREN EN WAARDEREN

Elk voorstel, hoe klein ook, verdient waardering die je verbaal en non-verbaal duidelijk kan maken. Een poster die misschien zelden of nooit waardering krijgt, kan dit als zeer positief ervaren.

Voorbeelden

'Pim, ik vind het erg moedig van jou dat je het voor Bo wil opnemen als ze nog zou worden gepest.'

'Louis, wat een leuk idee om eens samen met Bo over Harry Potter te praten.'

'Karl, ik waardeer dat je Bo met rust wil laten.'

DOORVRAGEN

Wanneer kinderen het niet gewoon zijn over gevoelige onderwerpen te praten zijn ze soms erg kort en oppervlakkig. Door rustig door te vragen kan je ze soms toch motiveren om meer te vertellen.

Voorbeeld

'Je zegt dat je het erg vindt voor Bo, maar wat bedoel je daar juist mee?'

IK-TAAL GEBRUIKEN OF PRATEN VANUIT JEZELF

Het zou kunnen dat bepaalde kinderen zich achter de groep verstoppen door in de wij-vorm te spreken. Op dat moment kan je vragen om dezelfde mededeling opnieuw te formuleren in de ik-vorm.

Voorbeeld:

'Ik hoor je zeggen 'wij zullen haar niet meer uitlachen', kan je dat ook even zeggen door met 'ik' te beginnen?'

5. Praktische afspraken in onze school

Nadat een pestprobleem gemeld wordt, is er steeds een overleg met de zorgcoördinator. Hierop zullen onderstaande punten besproken worden.

Wie wordt No Blame-begeleider?

Zorgcoördinator of directie kan begeleider zijn. Alles hangt af van wie op dat moment de grootste vertrouwensband heeft met de gepeste.

Plaats van het gesprek?

Indien mogelijk gaan de groepsgesprekken door in het zorglokaal. Indien dit niet mogelijk is omwille van oudercontact kan het leraarslokaal of de pastorie gebruikt worden.

Tijdstip van het gesprek?

De gesprekken zullen zoveel mogelijk gepland worden op het moment dat de leerlingen geen relevante leerstof missen.

Vanaf het derde leerjaar

De no-blame methode zal op onze school toegepast worden vanaf het 3de leerjaar.

Het 1ste en 2de leerjaar zal gebruik maken van het basisidee van de no-blame methode maar nog niet echt de verschillende stappen volgen.

Zoals eerder aangegeven is de empathie, het gevoel voor verantwoordelijkheid en de zelfreflectie bij jonge kinderen nog niet altijd voldoende ontwikkeld. Niettemin kan je kinderen vanop jonge leeftijd vertrouwd maken met het principe dat problemen in de groep worden besproken en dat ze elk op hun manier mee kunnen helpen om problemen op te lossen. Wanneer ze dan op latere leeftijd worden ingeschakeld in een No Blame-begeleiding zal dit veel vlotter verlopen